

BALASSI BÁLINT ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI KORHŰ KIADÁSBAN

Ének és korabeli hangszeres kíséret
(lant, koboz, reneszánsz gitár, ciszter, tekerőlant, fidula,
psalterium, tambura, šargija, baġlama, ud.):

Csörsz Rumen István

AMTAK Bt., 2023

Balassi Bálint
összes költeményei korhú kiadásban

A hangmelléklet letölthető ide kattintva vagy az alábbi QR kóddal!

A címekre kattintva megnyílik böngészőben a hangfájl.

Balassi Bálint
összes költeményei korhű
kiadásban

Ének és korabeli hangszeres
kíséret (lant, koboz, reneszánsz
gitár, ciszter, tekerőlant, fidula,
psalterium, tambura, šargija,
bağlama, ud):

Csörsz Rumen István

AMTAK Bt, 2023

Cop. AMTAK Bt, 2023

Cop. Csörsz Rumen István, zenei előadó, 2023

Szerkesztő: Varsányi József

Hangmelléklet: Csörsz Rumen István

Borítóterv: Vári Gabriella

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u.
6/B. Webáruház: www.amtak.hu E-mail:
amtakbt@gmail.com Tel.: 06 20 218 6762

ISBN 978-615-6683-40-3

Kiadványaink nagy kedvezménnyel
megrendelhetők webáruházunkban vagy a fenti
címeiken.

Tartalomjegyzék

Az énekmondó előszava	14
VERSEK	19
ELSŐ AENIGMA	19
MÁSODIK KRISTINA NEVÉRE	20
HARMADIK	23
NEGYEDIK	25
ÖTÖDIK	29
HATODIK BEBEK JUDIT NEVÉRE	31
HETEDIK MORGAI KATA NEVÉRE	34
NYOLCADIK	36
KILENCEDIK KIT AZ SZERETŐJÉVEL VALÓ HARAGJÁBAN SZERZETT	38
TIZEDIK KIBEN AZ SZERETŐJE HÁLÁDATLANSÁGA ÉS KEMÉNSÉGE FELŐL PANASZOLKODIK	41
TIZENEGYEDIK BORIVÓKNAK VALÓ IN LAUDEM VERNI TEMPORIS	44
[TIZENKETTŐDIK] DECIMA SECUNDA EJUSDEM GENERIS	45
TIZENHARMADIK KIT EGY SZÉP LEÁNY NEVÉVEL SZERZETT	47
[TIZENNEGYEDIK] DECIMUS QUARTUS BORBÁLA NEVÉRE	49

TIZENÖTÖDIK AD APES	54
TIZENHATODIK IN SOMNIUM EXTRA	56
TIZENHETEDIK KIBEN ANNAK ÁDJA OKÁT, HOGY ÉL, NOHA A LÉLEK A SZERELMESÉHEZ ELSZÖKÖTT TŐLE	59
TIZENNYOLCADIK KIBEN ÖRÜL, HOGY MEGSZABADULT AZ SZERELEMTŐL	61
TIZENKILENCEDIK TITKOS SZERELMÉRŐL SZERZETTE	63
HUSZADIK SOMNIUM PROPONIT	65
HUSZONEGYEDIK	66
HUSZONKETTŐDIK KIT EGY NÁSFA FELETT KÜLDÖTT VOLT SZERETŐJÉNEK, KIRE PELIKÁN MADÁR VOLT FELJEGYZVE	69
HUSZONHARMADIK	70
[HUSZONNEGYEDIK] POEMA VIGESIMUM QUARTUM KIT EGY BOKRÉTÁRÓL SZERZETT	72
[HUSZONÖTÖDIK] VIGESIMUM QUINTUM LOSONCZY ANNA NEVÉRE	74
[HUSZONHATODIK] VIGESIMUM SEXTUM MAGIS DOCTE QUAM AMATORIE, MAGISQUE MUSIS QUAM VENERI CANITUR, KIT EGY GYÉMÁNTKERESZT MELLETT KÜLDÖTT VOLT A SZERETŐJÉNEK	76
HUSZONHETEDIK ANNA NEVÉRE KIBEN A SZERETŐJE OK NÉLKÜL VALÓ HARAGJA ÉS GYANÚSÁGA FELŐL ÍR	78
HUSZONNYOLCADIK EGY TÖRÖK ÉNEK: "BEN SEYRANA GIDER IKEN"	81

[HUSZONKILENCEDIK] VIGESIMUM NONUM CARMEN TENUI NEC PINGUI MINERVA COMPOSITUM	82
HARMINCADIK	83
HARMINCEGYEDIK VENUS ASSZONY UDVARÁTÓL ELVÁLT LEGÉNYNEK BÚCSÚZÓ ÉNEKE (Csáky-énekeskönyv)	89
HARMINCKETTŐDIK EGY LENGYEL ÉNEK	91
HARMINCHARMADIK KIBEN BÚNE BOCSÁNATÁÉRT KÖNYÖRGETT AKKOR, HOGY HÁZASODNI SZÁNDÉKOZOTT	92
HARMINCNEGYEDIK EZT AKKOR SZERZETTE, HOGY AZ FELESÉGE IDEGENSÉGÉT ÉS HAMISSÁGÁT ESZÉBE KEZDTE VENNI, KIN ELKESEREDVÉN S JUTVÁN ANNAK AZ SZERELMESÉNEK IGAZSÁGA ESZÉBE, AKIT OK NÉLKÜL BOLONDUL ELHAGYOTT VOLT FELESÉGEÉRT, ÚGY SZEREZETTE EZT	96
HARMINCÖTÖDIK EZT AKKOR SZERZETTE, HOGY AZ Ő FELESÉGE IDEGENSÉGE MIATT AZ RÉGI SZERETŐJÉN KEZDETT SZÍVÉBEN MEGINDULNI	98
HARMINCHATODIK VENUS CUPIDÓT KÜLDI ELVÁLT SZOLGÁJA UTÁN, - KI ÁLTAL VISSZAHÍVATJA (Csáky- énekeskönyv)	100
HARMINCHETEDIK EZT AKKOR SZERZETTE, MIKOR AZ FELESÉGÉTŐL ELVÁLT; KIBEN EMLÉKEZTETI CUPIDÓT ARRA, AMIT VENUS ŐÁLTALA FOGADOTT NÉKI, HA FELESÉGÉTŐL BÉKÉVEL ELVÁLIK, KIRE MEGFELEL CUPIDO, JULIÁT MUTATVÁN S DICSÉRVÉN NÉKI	104
HARMINCNYOLCADIK IMMÁR HOGY AZ CUPIDO MUTATÁSÁRA MEGSALDÍTJA JULIÁT, AZFELÉ MÉGYEN,	

KIT SZINTE EGY KAPUKÖZBEN TALÁL ELŐ, S KÖZÖL ÍGY SZÓL	107
HARMINCKILENCEDIK HOGY JULIÁRA TALÁLA, ÍGY KÖSZÖNE NÉKI	109
NEGYVENEDIK CUPIDÓNAK VALÓ KÖNYÖRGÉS, OKUL ELŐHOZVÁN AZ SALAMANDRA PÉLDÁJÁT, AZT, HOGY VAGY LÉSZEN ŐHOZZÁ JÓ VALAHA, VAGY SEM, DE MINT AZ SALAMANDRA TŰZ KÍVÜL, Ő SEM ÉLHET SOHA AZ JULIA SZERELME NÉLKÜL	110
NEGYVENEGYEDIK DE JULIA VENANTE: A JULIA VADÁSZATJÁRÓL, KIT ÍRVA KÜLDÖTT VOLT JULIÁNAK	114
NEGYVENKETTŐDIK INVENTIO POETICA, AZT ÍRJA MEG, MINT VESZETT ŐSZVE JULIA CUPIDÓVAL	116
NEGYVENHARMADIK A FÜLEMILÉNEK SZÓL	117
NEGYVENEGYEDIK INVENTIO POETICA: GRUES ALLOQUITUR, A DARVAKNAK SZÓL	120
NEGYVENÖTÖDIK DIALOGUS, KIBEN AZT BESZÉLI EGY BARÁTJÁVAL A MAGA SZERELMÉRŐL	122
NEGYVENHATODIK AZ DOBÓ JAKAB ÉNEKE, AZ "MÁR SZINTÉN AZ IDŐ VALA KINYÍLÁSBAN" ELLEN SZERZETT ÉNEK	123
NEGYVENHETEDIK ITEM INVENTIO POETICA: AZ Ő SZERELMÉNEK ÖRÖK ÉS MARADANDÓ VOLTÁRÓL	125
NEGYVENNYOLCADIK HOGY JULIÁNAK, S NEM AZ SZERELEMNEK ADTA MEG MAGÁT	126

NEGYVENKILENCEDIK SOKFÉLE DOLGOKHOZ HASONLÍTJA MAGÁT ÉS A SZERELMET; EZT JOBB RÉSZINT NÉMETBŐL FORDÍTOTTA MEG	128
ÖTVENEDIK JULIÁT HASONLÍTJA A SZERELEMHEZ, MELY HASONLATOSSÁGOT A JULIA DICSÉRETÉN KEZD EL	130
ÖTVENEGYEDIK HOGY NYERTE EL JULIA A CUPIDO NYILÁT, ÍJÁT S HOL VISELI, AZT ÍRJA MEG, KÖNYÖRÖGVÉN AZ VÉGÉBEN ITT IS AZ JULIÁNAK	133
ÖTVENKETTŐDIK KIBEN MOROG CUPIDÓRA, HOGY CSAK ÍGÉRTE, S NEM ÁDJA MEG JULIÁT	136
ÖTVENHARMADIK AZ HÉT PLÁNÉTÁKHOZ HASONLÍTJA JULIÁT SIBI CANIT ET MUSIS	138
ÖTVENNEGYEDIK DIALOGUS, KIBEN ÚTON JÁRVÁN AZ VERSSZERZŐ BESZÉL ECHÓVAL. DE EZT NEM ÉRTHETI JÓL MEG AZ, AKI NEM TUDJA, MICSODA AZ ECHO	140
ÖTVENÖTÖDIK MINDEZEKRE IS A VERSSZERZŐ TALÁLMÁNYOKRA, KIKET A KÖNYÖRGÉSE UTÁN IDE ÍRT, MIDŐN JULIÁTÓL SEM IZENETBE, SEM LEVÉLBE SEMMI VÁLASZT NEM VEHETNE, BÚSUL MAGÁBAN, ÉS SÁPOLÓDVÁN AZON, HOGY MENEKEDHESSÉK MEG JULIA HASZONTALAN SZERELMÉTŐL, CUPIDO TANÁCSOT ÁD NÉKI	145
ÖTVENHATODIK KIBEN CSAK AZON KÖNYÖRÖG, LÁTVÁN, HOGY SEMMI VÁLASZT NEM VEHET TŐLE, HOGY OTTAN CSAK NE FELEDKEZZÉK EL RÓLA	148
ÖTVENHETEDIK FRUSTRA OMNIBUS RATIONIBUS INCENDENDAE JULIAE TENTATIS ARDENTISSIMA	

PRECATIONE EAM IN SUI AMOREM ALICERE CONATUR VARIIS AD PERSUADENDUME XEMPLIS ALLATIS	150
ÖTVENNYOLCADIK VIDENS JULIAM NEC ORATIONE NEC RATIONE IN SUI AMOREM INFLAMMARI POSSE, QUESTUBUS MISER CAELUM, TERRAS ET MARIA IMPLET, POLLICENS INDIGNABUNDUS SE NULLUM CARMEN JULIAE GRATIA DEINCEPS CANTATURUM	153
ÖTVENKILENCEDIK KÖVETKEZIK MÁS: ZSÓFI NEVÉRE	157
HATVANODIK BÉCSI ZSUZSÁNNÁRÓL S ANNA-MÁRIÁRÓL SZERZETTE	159
HATVANEGYEDIK EGY KATONAÉNEK, IN LAUDEM CONFINIORUM	161
[HATVANKETTŐDIK] AMATORUM CARMEN DE VIRGINE MARGARETA	163
[HATVANHARMADIK] COLLOQUIM OCTO VIATORUM ET DEAE ECHO VOCATAE	166
[HATVANEGYEDIK] ANIMUM INGRATITUDINEA MATAE MAERENTEM IPSEMET SOLATUR	169
[HATVANÖTÖDIK] SZARÁNDOKNAK VAGY BUJDOSÓNAK VALÓ ÉNEK	171
[HATVANHATODIK] VALEDICIT PATRIAE, ANICIS IISQUE OMNIBUS QUAE HABUIT CARISSIMA	173
VALAHÁNY TÖRÖK BEJT, KIT MAGYAR NYELVRE FORDÍTOTTAK	176
CELIA-VERSEK	180
[ELSŐ]	180

[MÁSODIK] UGYANAKKOR, HOGY MEGKEDVELI CÉLIÁT, EKKÉPPEN KÖNYÖRÖG MINDJÁRT NÉKI, HOGY KEGYES SZEMEIT REÁ VETVÉN, VÉGYE BÉ SZERELMÉBEN S VIDÁM JÓ KEDVÉBEN	181
HARMADIK KIBEN KÖSZÖNI CUPIDÓNAK HOZZÁ VALÓ KEGYELMÉT, TUDNIILLIK HOGY CELIÁT SZERELMÉRE FELGERJESZTETTE, S KEZÉBEN ADTA	182
NEGYEDIK KIBEN AZ CELIA FEREDÉSÉNEK MÓDJÁT ÍRJA MEG, ANNAK FELETTE PENIG TERMETÉRŐL, MAGA VISELÉSÉRŐL ÉS SZÉPSÉGÉRŐL IS SZÓL	183
ÖTÖDIK KIBEN AZ CELIA SZERELMÉÉRT VALÓ GYÖTRELMÉRŐL SZÓL, HASONLÍTVÁN AZ SZERELMET HOL MALOMHOZ S HOL HARANGHOZ	185
HATODIK KIBEN AZ SZERETŐJÉTŐL VALÓ ELVÁLTÁN KESEREG, FÉLTVÉN, ÉS ITT AZ LELKÉHEZ IS HASONLÍTJA	186
HETEDIK KIBEN AZ KESERGŐ CÉLIÁRÓL ÍR	187
NYOLCADIK KIBEN A MAGA OK NÉLKÜL VALÓ GYANÚSÁGÁBAN BÁNKÓDIK	188
KILENCEDIK KIBEN JULIÁHOZ HASONLÍTJA CELIÁT MINDEN ÁLLAPATJÁBAN, CUPIDÓVAL IS FEDDIK, HOGY (HOLOTT HAZÁJÁBÓL IS Ő KERGETTE KI) OTT SINCS NYUGALMA MIATTA	190
TIZEDIK KIT EGY CITERÁS LENGYEL LEÁNYRÓL SZERZETT	192
AZ CORTIGIANÁRÓL, HANNUSKA BUDOWSKIONKÁRÓL SZERZETT LATRIKÁNUS VERS	194

SAJÁT KEZŰ VERSFÜZÉR	195
AZ ERDÉLI ASSZONY KEZÉRŐL	195
AZ MAGA ELMÉJÉNEK GYORS VOLTÁRÓL AZ SZERELEM MIATT	195
AZ CELIA BÁNATJÁRÓL	195
BÁNJA, HOGY HAJNALBAN KELL AZ SZERELMESÉTŐL ELMENNI	196
FULVIÁRÓL	196
HYMNI TRES AD SACROSANCTAM TRINITATEM HYMNUS PRIMUS, AD DEUM PATREM, PRO LEVAMINE MALORUM	197
HYMNUS SECUNDUS Ad Deum filium, pro impetranda militari virtute	199
HYMNUS TERTIUS Ad Spiritum Sanctum, pro felici conjugio	202
EGY KÖNYÖRGÉS. ÚJ	203
PSALMI 27. TRANSLATIO UNGARICO CARMINE JUXTA BUCHANANI PARAPHRASIN	204
EX 54. PSA[LMO] DEUS, PER NOMEN TUUM SERVA ME ETC.	207
EX PSALMO 42.	208
PSALMUS 148.	211
EBBEN A NOÉ BÁRKÁJÁBÓL ELREPÜLT GALAMB ÁLLAPATJÁHOZ HASONLÍTVÁN ÁLLAPATJÁT, KÉRI ISTENT, HOGY ÉLETÉNEK SŰRŰ NAGY VESZÉLYIBEN ONTSA REÁ KEDVÉT, S ÁLDÁSÁNAK BÁRKÁJÁBAN VALÓ	

BÉFOGADÁSÁVAL MENTSE MEG AZ SOK KÍSÉRTETTŐL FEJÉT	214
GYŰJTEMÉNYEN KÍVÜL FENNMARADT ISTENES ÉNEKEK	216
BALASSI BÁLINT NEVÉRE, MELYBEN KÖNYÖRÖG BÚNE BOCSÁNATJAÉRT, ÉS HÁLÁKAT IS ÁD, HOGY ISTENHEZ VALÓ MEGTÉRÉSE ÁLTAL KEDVET LELT ISTENNÉL; S AZÁLTAL AZ ÖRÖK KÁRHOZATTÓL MEGSZABADULT	216
MÉGIS BŐVEBB SZÓVAL KÉRLELI ISTENNEK HARAGJÁT	219
DEO, VITAE MORTISQUE ARBITRO	222
KÖNYÖRÖG ISTENNEK, HOGY BUJDOSÁSÁBAN VISELJE KEGYELMESEN GONDJÁT, S TERJESSZE IS REÁ ÚJJOBB ÁLDÁSÁT	224
ADJ MÁR CSENDESSÉGET	226
HÁBORÚIT, SZÍVE FÁJDALMÁT SZÁMLÁLVÁN, KÉRI ISTENT, HOGY KÉTSÉGBEN ESÉSTŐL OLTALMAZZA	227
MÉGIS AZONRÓL	229
PSALMUS 51.	231
VERSVÁLTOZATOK	235
BOCSÁSD MEG, ÚR ISTEN	235
EGY ÚTONJÁRÓ SZERZETTE ÉNEK	237
Balassi-összkiadás (Tracklista)	243

Az énekmondó előszava

Az a lehetőség, hogy Balassi Bálint verseit ne csak olvassák, hanem énekeljék is, szerencsére sosem tűnt el a magyar zeneéletből. Az *Istenes énekek* (amely Rimay János énekeivel együtt közli Balassi műveit) számtalanszor megjelent a XVII–XVIII. században, sőt még 1806-ban is. Az énekszövegek némelyikét több felekezet használta, így a *Cantus Catholici* 1651-ben kinyomtatott kottái és a *Kájoni-kódex* 1670 körüli kéziratos tabulatúra vázlatos dallama egyaránt rendelkezésre állt, a protestáns forrásokban nótajelzések segítik az énekelhetőségüket. A gyűjtemény számos magyar költőre hatott névtelen iskolamesterektől Dugonics Andrásig, Kölcsey Ferencig és Arany Jánosig.

A világi énekek életre keltése nagyobb kihívást jelent. Az életmű zömét (mai tudásunk szerint egyedülként) megőrző, XVII. századi *Balassa-kódex* nótajelzései gyakran homályosak. A másoló rosszul értette az idegen szavakat, a többségükhöz immár senki sem szolgálhat pontos megfejtéssel. Talán nem is ez a lényeg, hiszen fontosabb, hogy mi magunk tanuljuk meg a dallamtársító praxist, s bele tudjunk helyezkedni a régi verséneklők helyzetébe: ha nem tudták az eredeti dallamot, saját megoldásokat kellett keresniük a korabeli kínálatból. Balassi több mint ötven éve ihletője a magyar régizenei mozgalomnak, nótajelzéseit a kutatók és az előadóművészek közösen tárják fel. Hatalmas jelentőségű volt e téren, hogy Szentmártoni Szabó Géza és Kőszeghy Péter két nagyszerű kiadásában (1986, 1993) kották

kerültek a Balassi-versek mellé, amelyek folyamatosan új ötletekre sarkallják a magyar énekmondókat.

A dallamok többsége ezért nem a XVI. századból való, mert Balassi saját korának magyar zenei repertoárjáról sokkal kevesebbet tudunk, mint a következő századról. Ekkoriban az általa használt versformákat már sokféle, eltérő stílusú dallammal énekelték; némelyik a barokk hangzásvilágot idézi, mások a hagyományosabb magyar, lengyel vagy szlovák zenei környezetet. A magyar régizenei mozgalom, így a jelen kiadás is nagyjából azt a helyzetet tudja modellezni, ahogyan Balassi után két-három nemzedékkal, a XVII. század második felében énekelhették (volna) a verseit, például a *Balassa-kódex* és az *Istenes énekek* olvasói. Ekkoriban a XVI. századi alapdallamok még elérhetőek voltak, de már az újabb stílusúakból is választhattak, például a felvidéki *Vietórisz-kézirat* néhány dallamát (pl. 41, 49, 59, 63, 108).

A dallamokat több szempont szerint válogattam. Egyrészt az összes, hitelesnek minősíthető dallamot vagy azok egykorú változatait bemutatom, másrészt a tágabb körbe tartozó korhű, alternatív dallamokat is. Harmadrészt jó néhány szubjektív megoldást, elsősorban a közép-európai népzene gyűjtésekből. Ezek a dallamcsaládok az írásban alig dokumentált hajdani regionális zenei köznyelvből táplálkoznak, összekötve a magyar, szlovák, lengyel, esetenként a horvát és román dallamkincset. A 108 énekhez csaknem 70 dallamot társítottam, egy részük egymás egykorú vagy népzenei rokona.

A reneszánsz, modális dallamok többségét a diézis elvei szerint értelmezem, csatlakozva Lantos Szabó István megfejtéseihez, a zárlatokban módosító hangokkal. Sok esetben ez többféle megoldást kínál, s nem minden

hangszeren egyformán érvényesíthető. Egy-egy énekhez több dallamot is használtam, ha a versformaváltás (80) vagy a dramaturgia ezt sugallta (a költő és Cupido párbeszéde, 52). Egyes közkeletű dallamok több verssel, eltérő hangszereléssel is elhangzanak, köztük Farkas András históriájának (1538) átalakított dallama, amely így a legkorábbi magyar Balassi-strófás melódiának tekinthető (Szentmártoni Szabó Géza rekonstrukciója; 2, 58, 76, 91). A szintén XVI. századi gyökerű alapidallam, az *Ó, dicsőült szép kincs* eredetileg Nagybáncsai Mátyás 4×19-es énekéhez társult 1560-ban (14, 36, 40, 81, 88, 93). Az általam régóta játszott dallamtársításokhoz hű maradtam, mert ezek már így otthonosak számomra, nehezen tudnám átalakítani őket. A magyar régizenei mozgalomban, így a Musica Historica együttesben is ezek számítanak a Balassi-alaprepertoárnak (pl. 1, 11, 24, 61, 66 stb.). Mindössze két esetben léptem át a forráshűség küszöbét: két azonosíthatatlan olasz nótajelzésű, korai vershez magam írtam zenét egykorú táncdallamok motívumaiból (10, 23).

A hangszerelésnél az énekelt vers szempontjait tekintettem elsődlegesnek, rövid bevezetőkön és átkötéseken kívül csak kísérő funkcióval. Az énekek csaknem kétharmadát reneszánsz lanttal kísértem, korabeli harmóniákkal. A többiekénél a XVI. század népszerű, társasági hangszerei (reneszánsz gitár, ciszter) mellett megszólalnak a közép-európai énekmondók ma már népi használatba került hangszerei is (koboz, fidula, tekerőlant, tambura, šargija). A hiteles török, illetve törökös hangzású dallamokat bağlama és ud kíséretével éneklek. Összesen 14 hangszer szólal meg a felvételen,

köztük Kobzos Kiss Tamás, Orczi Géza és Benkő Dániel hajdani hangszerei.

A felvételen minden ének összes szakasza elhangzik, továbbá a *Balassa-kódex*ben szereplő versek ottani sorszáma, a címek és argumentumok, a nótajelzések, a bejtek esetén a török eredeti versek is. Mivel Balassi a rímhelyzetű tulajdonneveknél a régi magyar ún. protestáns kiejtésre alapozott, a felvételen következetesen erre törekedtem. Így a görög és latin nevek ugyanúgy s-re végződnek: *Vénus, Márs, Pallás, Páris*, mint a bibliai nevek, amelyeket széles körben így használunk: *Absolon, Tóbiás, Salamon*, de az idegen szavak is: *salamádra, krokodilus* stb. A *Balassa-kódex*ből kimaradt két ének (31, 36) a *Csáky-énekeskönyv* alapján éneklek, hogy a lírai kompozíció ne szenvedjen csorbát.

*

A dallamokat, a kíséretet és a prozódiát illető tanácsaikért, több évtizedes közös munkánk tapasztalataiért ez úton is köszönetet mondok Lantos Szabó Istvánnak, Virágh Lászlónak (a „Balassi-maraton” egykori megálmodójának), valamint Sudár Balázsnak, Széplaki Zoltánnak és Palócz Rékának. Bevallom, néha szokatlan volt olyan Balassi-verseket énekelnem, amelyeket az ő előadásukban, az ő hangjukon és beszédrítmusukban érzek természetesnek – óhatatlanul átvettem egy-egy megoldásukat. Sokrétű segítséget kaptam Fehér Jánostól, Kasza Rolandtól, Gáll Viktóriától, a Szent Gellért Általános Iskola és Gimnázium vezetőségétől (hajdani általános iskolám jogutódja, ahol először énekeltem Balassi-verseket kobozzal és lanttal még az 1980-as

években). Kiadónk, Varsányi József biztatása nélkül pedig aligha jöhetett volna létre ez a rendhagyó vállalkozás.

*

Munkámat három klasszikus magyar énekmondó emlékének ajánlom. Mesterem és tanárom, Kobzos Kiss Tamás (1950–2015), a szintén Kossuth-díjas Kátai Zoltán (1954–2020) és a nemrég elhunyt basszus szólista, Kuncz László (1942–2023) egyaránt sokat tett Balassi újrafelfedezéséért, az énekelt életmű gazdagításáért. Különböző módon, de mélyen és elhivatottan nyúltak a régi szövegekhez és dallamokhoz, évtizedeken át csiszolták kedvenc Balassi-énekeiket, új dallamokkal is kísérleteztek. Tiszteletükre több olyan zenei vagy prozódiai, stiláris megoldást átvettem, amelyek jellegzetesen az ő nevükhöz fűződtek. Hiszem, hogy ez a továbbörökítés ugyanúgy meghosszabbítja a már eltávozott művészek játékának hatását, mint a hangfelvételek. Balassi életműve ehhez a közös álomhoz mindig otthont kínál „méznél édesb szép szavaival”. Sőt úgy érzem, a hozzájuk kapcsolható dallamokkal is, amelyeket régizenészként hétről hétre újragondolunk, újraélünk.

Csörsz Rumen István

VERSEK

ELSŐ AENIGMA

Egy horvát virágének nótájára

1

Jelentem versben mesémet,
De elrejttem értelmemet;
Kérem édes szeretőmet,
Fejtse meg nékem ezeket:

2

Minap én úton jártomban,
Láték két hattyút egy tóban,
Hogy volna csendes úzásban
Együtt lassú ballagásban.

3

Gyakran egymásra tekintnek,
Kiről kitetszik szerelmek,
Egymáshoz való jó kedvek;
Hasonlók, mindketten szépek.

4

Hogy így együtt szerelmesen,
Ők úsznának szép csendesen,
Azonközben nagy sebesen,
Egy keselő csalárdképpen

5

Rájok menvén, az egyikét,
Körme között az szebbikét
Elkapá, foggatá szegént,
Mint szeretőt, kedve szerént.

6

Látván társa, bánatjában
Rív keserves kiáltásban,
Széllyel ballagván az tóban,
Nem tud, medgyen nagy bújában,

7

Mert látja társától váltát,
Látja maga özvegy voltát,
Bújában elszánta magát,
Óhajtja már csak halálát.

MÁSODIK KRISTINA NEVÉRE

az Lucretia éneke nótájára

1

Cupido szívemben sok tüzes szikrákkal
szerelmét most újítja,
Elmémben, mint várban vigyázó virrasztó,
herdóját ő úgy mondja,
Tüntetvén előttem szép csillagom képét,
vélem csak kívántatja.

2

Róla feledéken nem lehet víg szívem
mert csak őtet óhajtja,
Mint esőt aszályban meghasadozott föld,
őtet ugyan kívánja,
Tüzem enyhítője, bánatom vivője
hogy csak ő már, azt vallja.

3

Immár őérette egyebek szerelme
nálam mind semmié lött,
Mert szeme nyilával, nagy igazságával
mint célt, éngem már meglőtt,
Bévelt szerelmében, kivel mintha éngem
ő ugyan idvőzített.

4

Siralmas nagy bánat különben nem bánthat,
csak mikor őt nem látom,
Szép kertek tömlecnek akkoron tetszenek,
víg ének is siralom,
Viszont mikor látom, vagy szavát hallhatom,
nincsen semmi bánatom.

5

Törödelmes szívem édes leveliben
szinte igaz úgy indul,
Régi betegségből mint támadott ember,
újul rózsa szagátúl,
Vagy mint az régi rab szabadságnak örül,
elszaladván fogságbúl.

6

Ínségéből immár mert engem ő kivett
előbbi szerelmemnek,
Bús voltát szívemnek lengedező szele
elverte jókedvének,
Búszerző szerelem már nem árthat nékem,
mert oltalma fejemnek.

7

Nemrégén szép gyűrőt szerelmesem küldött,
ki rubinttal mind rakva,
Egy szép drága gyémánt kellő kezéparánt
vagyon közte foglalva,
Hozzám szerelemben tökéletes szíve
is így vagyon kapcsolva.

8

Ajándékon viszont kiért hív szívemet
én is néki mutattam,
Szorítva kit néki szerelemnek tüzes
fogójában nyújtottam,
Fejemet, lelkemet, teljes életemet
ajánlottam s vallottam,

9

Melyet szerelmesen és igen jó néven
tőlem, rabjától elvett,
Édes hívségében, mint erős szekrénben
bézárolván rekesztett,
Nagy igazságában, mint szép lágy ruhában
túrve kebelében tett.

10

Távol vagyon immár nagy keserűségem,
gyönyörű én életem,
Mely szépek tavasszal sík mezők virággal,
boldogsággal jókedvem
Azon módon rakva, nem győz örvendezni
eleget szeretőmen.

HARMADIK

az Palkó nótájára

1

Eredj, édes gyűröm, majd jutsz asszonyodhoz,
Ki viszen tégedet csókolni szájához,
Óh, hogy nékem ahhoz
Nem szabad most mennem, én vigasztalómhoz!

2

Mondd szolgálatomot őnéki én szómmal,
Kérjed, emlékezzék valaha felőlem,
Ne felejtсен éngem;
Lám, csak benne vagyon én gyönyörűségem!

3

Mint te burítva vagy fekete zománcban,
Így szívem is érte öltezett most gyászban,
Búskodik magában,
Hogy nem részesülhet ő nyájasságában.

4

Mint hogy te ékes vagy szép drága gyémánttal,
Így ő is mentől szebb kedves szép szavával,
Maga tartásával
Éngemet felgerjeszt rózsá orcájával.

5

Mint hogy gyémánt drágább és szebb minden kőnél,
Így ő is mentől szebb minden szép szüzeknél,
Szerelmes mindennél,
Egyéb szép személy is ő példájával él.

6

Járásban, ruhában csak őtet szemlélik,
Módjában asszonyok, lányok őtet nézik,
Formáját követik,
Beszédét, erkölcsét mindenek kedvelik.

7

Ez gyémánt mint fénlik, élete oly tiszta,
Alázatos lévén, vagyon bátorsága,
Mert bűn nem furdalja,
Fejér ruhájában, mint szép fejér páva.

8

Természetében is gyémánthoz hasonló,
Mint acéllal gyémánt hogy meg nem rontható,
Így ő sem hajlandó,
Tökéletes szívő, igen igazmondó.

9

Tudja ez világnak minden álnokságát,

Nem hiheti senki hízelkedő szavát,
Igen ója magát,
Vagyon okossága, jól rendeli dolgát.

10

Ezt megmondván néki, utolszor kérd erre,
Hogy miként az gyűrőt foglalták jól eszve,
Nincsen sohul vége,
Légyen így vég nélkül énhozzám szerelme.

11

Foglaljon engemet szinte úgy magához,
Miképpen ez gyűrőt foglalták gyémánthoz,
Ne hajoljon máshoz,
Légyen igaz hozzám, mint hív szolgájához!

NEGYEDIK

ugyanazon nótára

1

Bizonynal esmérem rajtam most erejét,
Szívemben felgyúladt szerelemnek tüzét,
Sebesen égését,
Kit tűrök naponkint egy szép víg kegyesért.

2

Annak személyének drága ékessége,
Szabadságomot már magamtól elvette,